

Ристо КАРТАЛОВ

КОН ПРАШАЊЕТО ЗА ПЕНЗИСКОТО И ИНВАЛИДСКОТО ОСИГУРУВАЊЕ НА ЗЕМЈОДЕЛЦИТЕ

Традиционалното економско и социјално обезбедување на селанецот во неговата старост се состоеше во неговото поседување на земјишен посед со кој можеше самостојно да располага. Со навлегувањето на родителот во горните старосни граници, детето што го наследуваше земјишниот посед преземаше обврска да ги издржува — чува остарените родители. Во традиционалните селски средини таткото, по правило, е сопственик на поседот сè до својата смрт. Пред тоа, тој го дели имотот на своите наследници, при што задржува еден дел и за себе, кој ќе му припадне на она дете кај кое ќе живее до овојата смрт. На тој начин поседувањето на земјиштето — основното средство за производство во традиционалното село — овозможува своевиден облик на економско обезбедување. Меѓутоа, тоа беше случај кога се почитуваа обичајните норми на селската заедница и кога средствата за производство беа до таа мерка неразвиени, што исклучувањето од наследството на земјата значеше едновремено и исклучување од можноста да се произведува во земјоделството и да се живее во селото.

Повоениот процес на индустријализација и урбанизација, во нашата земја, доведе до оттргнување на еден голем број на селско и земјоделско население, со што дојде до намалување на побарувачката, а со тоа и до намалување на цената на земјата. Врз процесот на деаграризација влијаеше и сè поголемата употреба на современи средства за производство во земјоделството, односно општата ориентација на општеството кон подигање на вкупната продуктивност и интензивност на земјоделството. Намалената побарувачка за земја доведе до намалување на нејзината цена, односно нејзината рента да биде на, или под нивото на нејзиниот капитализиран износ. Така, поседувањето земја веќе ја загуби функцијата на потполна

или делумна социо-економска можност за обезбедување на старите на село.¹ Во исто време новото социјалистичко општество го афирмира начелото според кое материјалната положба на поединецот зависи од вложениот труд и резултатите од трудот, односно беа создадени општествени претпоставки за постепено потиснување на можноста за обезбедување приход без работа — рента, од поседување на недвижности — земја.

Во современите услови, материјалното и социјалното обезбедување на старите земјоделци го презема државата преку задолжителното пензиско и инвалидско осигурување. Такво осигурување на земјоделците пред Втората светска војна имале мал број земји, така што во тој поглед пензиското осигурување на земјоделците нема некоја богата традиција. Пред војната тоа на задолжителна основа било воспоставено во Бугарија, а врз доброволна основа во Франција.

Потребата за воведување на задолжително пензиско осигурување на оваа категорија активно население е содржана во сознанието за значењето на материјалните добра што тие ги произведуваат за општеството во целина, како и од нараснатите материјални можности на општеството. Во поново време тоа е воспоставено во повеќе земји иако организационите форми, содржината, начинот на финансирање и друго, во голема мерка се разликуваат од една до друга земја.²

Во таа смисла, се чинат извесни напори и во нашата земја. Се опочна најнапред со старосното осигурување на земјоделците како парцијален систем, и тоа, пред сè, во поразвиените делови на земјата — во СР Словенија, а потоа и како целосен систем на социјална и економска сигурност на земјоделците.

Драмата на старите земјоделци во нашата земја се состоеше во тоа што тие, во својата младост, па и во своите „зрели“ години, живеела во еден патријархален систем на економски, социјални и морални норми и вредности, во кој на старите им се укажуваше внимание и почит, со што тие имаа и соодветна сигурност. Наспроти тоа време, сега кога и тие самите се стари, веќе не функционираат елементите на стариот систем, со рушењето на традиционалниот натурален начин на производство се напуштија и патријархалните норми и старите

¹ Д-р Бранислав Милосављевиќ, д-р Борисав Радовановиќ и м-р Јеремија Симиќ: Проблеми у пољопривреди у вези настојања старачких домаќинстава, Пољопривредни факултет Београд, 1966.

² Задолжителното пензиско осигурување на земјоделците е воспоставено во социјалистичките земји: Бугарија, Чехословачка и Полска, а со извесни мали разлики тоа е воспоставено и во западните земји како на пример во: Австрија, Грција, Франција, Ср Германија, Италија и др. Во тој систем се опфатени полнолетни лица кои се занимаваат со земјоделство како со основна дејност.

социјални вредности во кои старите селани ја имаа својата социјална и материјална сигурност, а социјалистичкото општество во исто време не понуди еден целосен систем на социјална и материјална сигурност на старите земјоделци.

А. Искуствата и проблемите со старосното пензиско осигурување на земјоделците во СР Македонија

Првите искуства со старосното осигурување на земјоделците во СР Македонија се врзуваат за Законот за старосно осигурување на земјоделците во СР Македонија донесен во април 1978 година.³ Неговата примена, во делот кој се однесува на обезбедување на средства — наплата на придонесот, се остварува во јуни истата година, а остварувањето на правата од старосното осигурување отпочнува од први јули 1979 година.

Со овој закон, старосното осигурување на индивидуалните земјоделци е задолжително за сите лица кои се занимаваат со земјоделие како свое единствено занимање. Од времето на донесување на Законот до остварувањето на правата (од јули 1978 до јули 1979), се извршени низа административни работи сврзани со устројувањето на евиденцијата и конституирањето на општинските и републичката заедница за старосно осигурување на земјоделците. Како земјоделци, во смисла на Законот, се сметаат сите лица кои се занимаваат со земјоделие како единствено занимање, работејќи притоа со средства во сопственост или со земјиште земено во закуп, а кои не се осигурени според Законот за пензиско и инвалидско осигурување. Исто така, задолжително се осигуруваат и лицата кои се занимаваат со сточарство и рибарство како единствени занимања. За да може земјоделецот да го стекне статусот осигуреник, согласно со Законот, е потребно истовремено да биде здравствено осигурен по основ на земјоделско осигурување. Како земјоделци со право на пензиско осигурување се сметаат исто така и земјоделците чии брачни другари се вработени во Организациите на здружен труд, под услов, земјиштето што му припаѓа на домаќинството да го обработуваат лично, или со помош на некој од невработените членови на семејството.

³ Закон за старосно осигурување на земјоделците, Службен весник на СР Македонија, бр. 15 од 1978 г.

Извори на средства за старосно пензиско осигурување на земјоделците

Согласно на одредбите на Законот, средствата потребни за исплата на пензиите и за покривање на другите трошоци за спроведување на старосното осигурување, ги обезбедуваат самите осигуреници врз принципот на заемност и солидарност, со плаќање на придонес во фиксен износ по семејство и во извесен процент од катастарскиот приход (во 1978 год. — 1,7%, 1979 год. — 3,4% итн.). Во остварувањето на правата за старосно осигурување учествуваат уште: Републиката со средства од своите буџетски средства, како и општинските и републичката интересна заедница за пензиско и инвалидско осигурување.

Законот е воспоставен без претходно обезбедени средства од реализација на правата на осигурениците. Тој беше така концепиран, што требаше од времето на неговото усвојување (1. VII. 1978 год.) до времето на остварувањето на правата (1. VII. 1979 год.), да се собираат средства — да се врши наплата на придонесот. Што значи, една година по донесувањето на Законот, осигурениците имаа само обврски во финансиска смисла. Средствата од придонесот за осигурување на земјоделците ги наплатуваат органите за приходи при општините, а врз основа на податоците со кои располагаа до конституирањето на општинските СИЗ-ови за старосно осигурување на земјоделците. По нивното конституирање исплатата требаше да се врши врз основа на документацијата на овие заедници. Наплата на придонесот вршеа општинските органи за приходи заедно со другите даноци и придонеси, поради што износот на средствата за старосното осигурување на земјоделците беше условен од наплатата на вкупните даноци и придонеси, а по-некаде тој се доживуваше како уште еден данок.

Во врска со остварувањето на Законот, од самиот почеток, основен проблем беа и останаа изворот односно обемот на средствата. Едвард Кардељ во врска со тоа вели: „Зошто во принцип се можни две решенија, два извора на средства за таа цел: земјоделците сами да плаќаат придонеси или тоа да го прави некој друг за нив. Досега тој „друг“ немаше средства за да може да плаќа придонес за пензиското осигурување на земјоделците, а продуктивноста на трудот на земјоделците беше толку ниска што тие не можеа да плаќаат придонес сами за себе. Сега во тој поглед многу нешто се променило. Последните години и продуктивноста на трудот, барем кај дел од селаните, значително пораснала, а постојат услови развојот на кооперацијата во наредните години уште повеќе да расте. А

таквиот процес и таквата перспектива ќе ги богати и облиците и обемот на здружувањето на трудот и средствата и земјата“.⁴

Треба да се спомене дека средствата од придонесот на осигурениците за старосното осигурување на земјоделците се недоволни за да се обезбеди остварување на предвидените права според законот. Досега тој недостиг се решаваше со некои временни решенија.

Остварување на правата од странското осигурување на земјоделците

Со задолжителното старосно осигурување, на земјоделецот му се обезбедува право на старосна пензија, а во случај на смрт на земјоделецот — носител на правото на posedот, семејна пензија, но само на неговиот брачен другар. Износот на старосната, односно семејната пензија на осигуреникот се утврдува во еднаков износ за сите корисници на пензијата, независно од придонесот што го плаќаат за старосното осигурување. Старосната пензија во 1979 година изнесуваше 500,00 дин., во 1981 година 720,00 дин., 1984 година 1 000,00 дин., а тоа право го стекнуваше осигуреникот кој наполнил 65 години живот (маж), односно 60 години (жена), а за учесниците во НОВ до 9 септември 1944 година пет години помалку. Покрај тоа, осигуреникот требаше да има 10 години стаж на осигурување по овој закон, во кој се смета и пензиониот стаж признат според прописите за пензиско и инвалидско осигурување, како и во последните 20 години, пред остварување на правото на пензија, 15 години осигуреникот да поминал во вршење на земјоделска дејност.

Со цел да се овозможи правото на старосна пензија и на постарите земјоделци кои целиот свој работен век го минале во вршење на земјоделска дејност, а малку е веројатно дека ќе дочекаат стаж од 10 години на осигурување, Законот предвидуваше можност во периодот од 1. VII. 1979 до 1. VII. 1983 година осигурениците да можат да се стекнуваат со правото на пензија без овој услов 10 (години стаж за осигурување), ако притоа наполниле 75 години живот (маж) и 70 години живот (жена), а учесниците во НОВ за пет години помалку. Во периодот од јули 1983 до јули 1988 година правото на пензија корисниците ќе можат да го остваруваат со 70 години (маж) и 65 години (жена), за по 1988 година да от-

⁴ Едвард Кардељ, Слободниот здружен труд, Одбрани дела книга IV, Мисла, стр. 476—477, Скопје.

почне во потполност примената на законот и по двата основа (10 години стаж на осигуреник и 65, односно 60 години на живот.

Според евиденцијата на Републичката СИЗ за старосно осигурување на земјоделците во почетокот на јануари 1981 година, оваа форма на пензиско обезбедување ја користеле 18 836 лица односно домаќинства. Во исто време бројот на осигурениците по Законот за старосно осигурување на земјоделците во истата година изнесуваше 102 637 лица, односно околу 120 000 во средината на 1982 година.

Од изнесените податоци може да се види дека на 100 осигуреници по овој основ во Републиката се јавуваат по 18 корисници на старосна пензија на земјоделците. Треба да се истакне дека постојат значителни разлики од тој просек на корисници на 100 осигуреници од една до друга општина. Така, на пример, меѓу општините со висок однос на корисници во однос на осигурениците спаѓаат Кичево со 39, Македонски Брод 38, Крива Паланка 38, Пробиштип 32; општини со 18-30 корисници на 100 осигуреници се: Берово, Валандово, Винаца, Гевгелија, Дебар, Делчево, Демир Хисар, Кавадарци, Кочани, Кратово, Куманово, Неготино, Прилеп, Ресен, Скопје и Титов Велес. Од друга страна, со исклучително ниска застапеност на уживатели на старосна пензија на земјоделци во однос на бројот на осигурениците, се општините: Гостивар 9, Радовиш 8, Крушево 16, Струга 12, Струмица 14, Тетово 11 и Штип со 4 корисника.

Остварените резултати и пројавените слабости во реализацијата на старосното осигурување на земјоделците

Нема сомнение дека старосното осигурување на индивидуалните земјоделци создаде услови за обезбедување на минимум материјална и социјална сигурност на оваа категорија индивидуални земјоделци односно категорија работни луѓе. Од самиот наслов и решенијата кои се понудени со примената на Законот, може слободно да се каже дека овој вид осигурување не претставува целосен систем на пензиско осигурување. Тоа се гледа, пред сè, во фактот што законот обезбедува само една пензија на едно семејство (старосна или семејна), потоа во тоа што пензијата е определена во фиксен износ, независно од придонесот што го уплатувал осигуреникот. Во таа смисла, оваа пензија се доживува како своевидна социјална помош. Со овој Закон се направени првите чекори за разрешување на проблемот на пензиското и инвалидското осигурување на индивидуалните земјоделци. Општествените настојувања треба да продолжат во насока на доградување на неговите содржини

со цел тој, во иднина, да може да прерасне во целосен систем на социјална сигурност, во зависност од материјалните можности на самите земјоделци и солидарноста на останатите категории вработени со нив.

Во досегашната примена на законот, околу 19 000 лица, односно толку старечки домаќинства се здобија со мала но постојана материјална помош, така што тој од страна на земјоделците целосно е прифатен. Меѓутоа, како секој нов систем, неговата примена во праксата беше проследена со извесни пропусти, недоследности и различни интерпретации кои предизвикаа извесни тешкотии во неговата примена. Тие пропусти би можеле да се изложат во неколку точки:

Прво, во досегашната примена на Законот, не се опфатени сите категории осигуреници предвидени со Законот. Во неговата досегашна примена главно се опфатени земјоделците — даночни обврзници. Во тој број не се опфатени извесен број сточари, рибари и секако, како најбројни се оние земјоделци (-ки), чиешто брачни другари се вработени во Организациите на здружениот труд, коишто сами или со помош на невработените членови го обработуваат земјишниот posed. Оваа последна категорија, со постојниот извор на документација, на органите за приходи при општините, не беше формално носител на правото на земјишниот posed и не беше вклучена во системот. Се проценува дека со старосното осигурување на земјоделците не се опфатени околу 40 000 осигуреници од другите категории кои не се даночни обврзници (околу 30 000 брачни другари на вработените со земјишен posed и околу 10 000 глави на семејствата), за кои органите за приходи не располагаат со евиденција — податоци.

Второ, како проблем се појави различната интерпретација на поимот даночен обврзник од земјоделска дејност, во однос на големината на земјишниот posed. Во извесен број општини како долна граница се земалше од 1,0 до 2,0 декари, додека во други 5,0 декари, што придонесе да се јават нагласени разлики во бројот на корисниците на старосна пензија од една до друга општина. Овие пропусти се јавија, пред сè, поради неопределеноста на поимот земјишен posed во законот.

Трето, извесен број стари земјоделци не можеа да го реализираат правото на пензија затоа што од низа причини во критичниот момент — денот на влегувањето на Законот во сила, не беа здравствено осигурани како земјоделци. Бидејќи еден од условите за остварување на правото на пензија беше обврската корисникот здравствено да е осигурен како земјоделец, извесен број на стари земјоделци, кои поради старост и болест, ја пренеле земјата на своите деца кои го плаќаат данокот, а преку нив и стекнале право на здравствена заш-

тата од работничко осигурување, иако и натаму живеат на село, па дури и делумно ја обработуваат земјата, не се стекнаа со право на пензија поради тоа што не се јавуваат како даночни обврзници и што здравствено не се осигурени врз основа на земјоделското осигурување.

Четврто, во Законот поконкретно не е определено кога и во какви услови едно лице, иако не е даночен обврзник, а фактички е земјоделец, чијшто брачен другар е вработен во Организациите на здружен труд, стекнува право на старосна пензија, односно станува обврзник на придонесот по овој закон. Оваа бројна категорија земјоделци кои сами или со некој од своите невработени членови го обработуваат имотот, најчесто не сакаат да бидат задолжени по овој закон поради придонесот што треба да го плаќаат. Бидејќи тие се осигурени здравствено врз основ на работничко осигурување, преку своите брачни другари вработени во ОЗТ, не се даночни обврзници, се противат на старосното осигурување, истакнувајќи дека станува збор за мали површини и дека тие самите не се сметаат земјоделци.

Петто, брачната другарка на земјоделец, која сиот работен век го минала во вршење на земјоделската дејност, иако пред својот маж ги исполнила годините на староста како услов за стекнување на пензија, само поради тоа што нејзиниот маж а не таа е даночен обврзник, не може да го оствари правото на пензија.

Шесто, релативно мал е бројот на корисниците на пензија кои таквото право го оствариле по редовни услови, односно 65 или 60 години живот и 10 години стаж на осигурување, во кој се смета и признатиот пензиски стаж според прописите на пензиското и инвалидското осигурување на работниците. Тој број значително би се наголемил, доколку на извесен број земјоделци им се овозможи признавање на пензискиот стаж за времето поминато во селските работни задруги (1947—1953 година). Голем број од нив во времето на неговото евидентирање немале правен интерес, а сега кога имаат интерес, рокот за признавање е заминат.

Б. Пензиско осигурување по основ на здружени земјоделци

Пензиското осигурување на индивидуалните земјоделци претставува мошне комплексно општествено и економско прашање. Во разгледувањето на прашањето за пензиското и инвалидското осигурување на оваа социјална категорија не може да се поаѓа, главно, од сегашната положба, туку и од фактот дека младите кои сакаат да ја видат својата перспек-

тива во земјоделското производство, наидуваат во тој поглед на сериозна препрека. Нерешената основна социјална сигурност на оваа професија, сè повеќе, придонесува кон тенденцијата по секоја цена да се напушта земјоделството како занимање и селото како агломерација на живеење од страна на младите. Тоа, на тој начин, ја губи можноста за биолошка и социјална репродукција.

Секако, прашањето за пензиското осигурување на земјоделците заема централно место во системот на социјалната сигурност на производителите и основен економски интерес. Идентично како и кај останатите неземјоделски дејности, земјоделецот со право очекува, својот статус на пензиски осигуреник да го решава со својата целокупна работа во текот на својот живот. Во таа смисла, пензиското осигурување на земјоделците се посматра од два аспекта: како општествено признание за нивната тешка и макотрпна работа во текот на нивниот живот и како фактор на социјална сигурност. Искуството покажа дека извесен број здружени земјоделци како основен мотив во процесот на здружувањето го имале токму обезбедувањето на пензиското осигурување. Тоа се однесува и за инвалидското и за полното здравствено осигурување. Поради претходно реченото, е дадена можност, покрај старосното осигурување, пензиското осигурување, земјоделецот да може да се осигурува и преку Законот за пензиско и инвалидско осигурување, но под одредени услови.⁵ Одредбите кои се однесуваат за работничкото осигурување од овој Закон, во поглед на правата и обврските од пензиското и инвалидско осигурување, се однесуваат и за здружените земјоделци. Правата од пензиското и инвалидското осигурување ги осигуруваат и здружените земјоделци кои својот труд, земјиште и средства на трудот, ќе ги здружат најмалку за време од пет години (се предлага укинување на овој услов), со спогодба, односно договор за трајна соработка, и кои по тој основ остваруваат личен доход најмалку во висината на загарантираниот личен доход на работниците во Републиката (чл. 112).

Е. Кардељ во врска со пензиското осигурување на земјоделците вели: „... мислам дека социјалното осигурување на селаните треба да се организира не индивидуално, туку преку задругите, односно преку Основните Организации на кооперантите, и тоа, пред сè, за и тука да се примени принципот на солидарност, исто така како што тој принцип владее во социјалното осигурување на работниците. Сепак, тоа е единствениот пат кон постепено општо осигурување на селаните, а не

⁵ Закон за пензиско и инвалидско осигурување (делот за здружени земјоделци), Службен весник на СРМ 39/1978 г.

само на оние чија имотна состојба е надпросечна. Ориентацијата на нашето општество мора да биде таква, селанецот и работникот да имаат еднаква и рамноправна позиција, особено што постепено сè повеќе ќе се создаваат услови за потполно социјално и пензиско осигурување на земјоделците. А тоа ќе биде можно ако земјоделската задруга се оспособи, како и секоја основна организација на здружениот труд, да плаќа од својот доход придонес за социјално и пензиско осигурување“.⁶

Во праксата, сепак, ниту организациите на здружен труд, ниту земјоделците, не го прифатија ова можно решение за социјално и пензиско обезбедување на земјоделците. Од времето кога Законот за пензиско и инвалидско осигурување е изменет и дополнет со овие одредби, т.е. од 1978 година па до денес, (според некои согледувања), осигурени по овој основ се само 35 здружени земјоделци во Републиката.

Во едно анкетно истражување⁷, иако стануваше збор главно за стари земјоделци, се обидовме да дознаеме нешто повеќе за степенот на информираноста на земјоделците, за валидноста на понудените решенија, како и за причините поради кои споменатите измени и дополни на Законот за пензиско и инвалидско осигурување не дадоа некои позначајни резултати.

Беше поставено до респондентите едно прашање кое гласеше:

Колку сте информиран и како ги оценувате измените на Законот за пензиско и инвалидско осигурување, со што земјоделците во правата и обврските се изедначуваат како и работниците во ЗТ.

Старост на испит.	Можни одговори						Вкупно
	1	2	3	4	5	6	
60—64 год.	77,8 28	5,6 2	5,6 2	5,6 2	2,8 1	2,8 1	100,0 36
65—74 год.	68,0 297	10,1 44	8,5 37	7,1 31	5,0 22	1,4 6	100,0 437
75 и повеќе години	81,0 260	5,3 17	3,1 10	6,9 22	2,8 9	0,9 3	100,0 321
Вкупно	73,7 585	7,9 63	6,2 49	6,9 55	4,0 32	1,3 10	100,0 794

⁶ Едвард Кардељ, Слободно здружениот труд, Одбрани дела IV книга, „Мисла“, стр. 476—477, Скопје.

⁷ Станува збор за научно-истражувачкиот проект: Старечките селски домаќинства во СР Македонија и нивните социјални проблеми, чиј што реализатор беше во периодот од 1979—1982 г. Републичкиот завод за социјални прашања, Скопје. Авторот на овој прилог е еден од членовите на истражувачкиот тим.

Извор: Старечките селски домаќинства во СР Македонија и нивните социјални проблеми, Републ. завод за социјални дејности, Скопје 1983.

Можни одговори:

1. Не е информиран.
2. Смета дека тоа не е решение за старите и средовечните земјоделци со оглед на должината на стажот од 35 односно 40 години.
3. Тоа би било решение само за младите земјоделци.
4. Во реализацијата на тоа право постојат објективни тешкотии во врска со здружувањето на земјоделците.
5. Друго.
6. Без одговор.

Податоците укажуваат дека повеќе од 73% од испитаниците воопшто не биле информирани за новите нормативни решенија за пензиското и инвалидското осигурување. Тој факт е уште една потврда за големата дистанца помеѓу административно-законодавните органи и тела од една, и социјалната база како корисник на тие права од друга страна.

Вториот значаен момент со примената на овој закон е поврзан со севкупните процеси и промени на селото. Во процесот на миграциите и деаграризацијата најмасовно учествува селската младина. Во селото и земјоделството останаа главно старите и средовечни селани кои се занимаваат со земјоделие. Најголемиот број денешни земјоделски производители се средовечни луѓе кои ја поминале педесеттата година од животот. Селото и земјоделството како да ја загуби својата социјална база. Многу мал број млади луѓе од село се определуваат за земјоделство како животна и работна ориентација, особено кога се има предвид сопственичката и поседовната структура која што доминира во нашето земјоделство. Поради тоа се јави, вон сите очекувања, слаб интерес од земјоделците за овој вид пензиско осигурување. Тие обврската да плаќаат придонес за пензиско осигурување ја чувствуваат како уште една обврска повеќе од која во перспектива не гледаат никаква полза, со оглед на фактот што треба да ушпатуваат на оваа возраст, уште цели 35 односно 40 години. Апсурдноста на оваа работа се гледа во фактот што ретко кој од денес средовечните земјоделци би доживеал старост во која би уживал пензија по овој основ, поради што тие речиси целосно се свртени кон старосното осигурување на земјоделците.

Еден од основните проблеми истакнуван од испитаниците е и проблематиката сврзана со процесот на здружувањето на трудот и средствата во земјоделството, односно помеѓу индивидуалните земјоделци и организациите на здружениот труд во земјоделството. Тој процес се одвива доста бавно и со го-

леми тешкотии. И покрај тоа што на здружувањето му е дадена полна политичка и друга помош, поради декларативноста која главно се исцрпува на сите нивоа, како и поради упростеното сваќање за тој однос, потоа отворените или прикриените отпори кои во праксата катадневно се пројавуваат, тоа се јавува како фактор кој ги лимитира и реализирањето на земјоделците од споменатите измени и дополнително на Законот за пензиско и инвалидско осигурување на земјоделците.

*
* *
*

Од претходното јасно произлегува дека предложените две практични решенија за разрешување на проблемот на социјалната и економската сигурност на земјоделците (старосното пензиско осигурување на земјоделците и осигурувањето по основ на здружени земјоделци), иако во однос на претходната состојба претставува голем напредок, сепак можеме да констатираме дека индивидуалните земјоделци како голема социјална група во нашето општество сè уште нема целосен и сеопфатен систем на социјална и економска сигурност. Решенијата кои се во пракса претставуваат парцијални решенија. Системот на старосното пензиско осигурување кое е прифатено и кое се применува на целокупната популација не претставува целосен систем поради фактот што пензијата е сврзана со поседникот на имотот а не фактичкиот работник, и што се применува принципот едно семејство — една пензија (старосна или семејна). Нејзиниот фиксен износ (1000,00 дин во 1984 год.) во се ја изедначуваат со останатите облици на социјална помош. Преку висината на пензијата тие најмалку можат да ја сватат пензијата како своевидно признание аз нивната корисна и макоптна работа и како резултат на својот труд да си обезбедат и социјална сигурност. Општеството во тој поглед како да нема материјални можности во догледно време да стори некој порадикален пресврт.

Осигурувањето по основ на здружени земјоделци, од друга страна, иако формално на тој начин земјоделците се изедначуваат по правата и обврските со вработените во ОЗТ, во досегашната пракса тоа, сепак, остана една нормативистичка конструкција. Од низа причини (од старосната граница на оваа генерација земјоделци или од проблемите со кои се судрува здружувањето во земјоделството) овој систем на социјална и економска сигурност на земјоделците нема шанси да заживее и да се афирмира како прифатливо решение за нивната социјална и економска сигурност.

Во иднина е неопходно понудените две решенија на социјална и економска сигурност на земјоделците постепено да се

приближуваат и да се трансформираат во единствен и потполн систем на пензиско осигурување. Тој систем би требало да вклучува елементи на солидарност на останатите социјални категории вработени во општеството — но да не биде социјала, туку признание за корисноста на нивниот труд за вкупното општество и за нивната тешка и макотрпна работа.

Risto KARTALOV

TO THE QUESTION OF PENSION AND DISABILITY INSUARANCE OF (THE) FARMERF

S u m m a r y

In the introduction, the author recognizes the question of social and economical safety of farmers in the traditional rural society. He shows that in those social environments, the land property, i.e. the free possession of it, has been doing that function of social and economical safety of the old farmer.

It is pointed out also, that in contemporary conditions the problem of socio-economical security of the old population for almost all socio-professional categories, is taken by the government, through the system of pension and disability insurance.

In SR Macedonia, with the agriculture population, we can see two partial system of socio-economical security, which the author is dealing with, and points out the need for their fulfilment and transformation. That is the system of old-age insurance of farmers, and the pension insurance on the base of cooperative farmers.

Except its progressive role, it is pointed out that the system of old-age pension insurance of farmers is limited and partial system. It can be seen from the fact that the whole population of farmers is not encircled, that its based on the princip of one pension for one family, and that it is paid in a fix amount no matter the contribution of theinsured people. Its amount of 1000 din. in 1984 is almost inall equalized to a social help for the farmers.

The second system, i.e. the pension insurance on the base of cooperative farmers, although it formally equalizes the farmers, according to the rights and obligations, with the employed workers in the Organizations of cooperative labour, it's pointed out that this system to a great extent represent normative construction. There are no chances that system to revive as an acceptable decision, because of many reasons.

At the end, the author shows the need, that it would be necessary in future, both partial decisions about the socio- economical security of farmers which exist today to come closer and transform in a unique and complete system, in which less social elements whill be present, and greater social acknowledgment about the benefit and hard work of the individual farmers, as well.